

Titel: Jordrystelsen

Citation: "Jordrystelsen", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K27*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Tonny Aagaard Olesen; Steen Tullberg, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2011 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-p305-txr-shoot-k2.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K27

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

2. Datering og kronologi

Siden H.P. Barfod udsendte første bind af *Af Søren Kierkegaards Efterladte Papirer (EP)* i 1869, har optegnelserne vedrørende »Jordrystelsen« været et centralt diskussionsemne i Kierkegaardforskningen. Det gælder både tidspunktet for deres affattelse, årsagen til det, SK kaldte »den store Jordrystelse« (*SKS* 27, 291,23), hvornår denne indtraf, og i hvilken udstrækning indholdet er biografisk eller fiktivt. Barfod fandt optegnelserne så væsentlige, at de blev adskilt fra det øvrige materiale og trykt som indledning til udgavens første bind (*EP I-II*, s. 3-6). Herefter forsvandt ms.

I den senere udgivelse af SKs papirer, *Søren Kierkegaards Papirer (Pap.)*, er optegnelserne således trykt med teksten i *EP* som forlæg i bd. II (1910).^{*} Dele af ms. dukkede dog efterfølgende op. I Universitetsbibliotekets ms.fortegnelse nr. 3 over SKs efterladte papirer er noteret følgende: »*Tilkommet d. 4. Febr. 1911: / Fundet i den Reitzelske Boghandels Arkiv og af Hr. Boghandler C.A. Reitzel skænket til Univ.-Bibl.: / Optegnelserne 'Barndom', 'Ungdom' og '25 Aar gl.' (Udg. II A 802-805 Beg.): anbragt i 40 K (...)*«. ^{*} Originalmanuskriptet har således været kendt siden 1911 i sin nuværende tilstand, hvor kun Papir 305:1-2, det indledende motto af Shakespeare samt de to efterfølgende linjer i Papir 305:3 er bevaret som et blad med to påklæbde lapper. Ophavet til sammenklæbningen kan ikke afgøres med sikkerhed, men det er sandsynligvis Barfod, der har villet lette sætterens arbejde under forberedelserne til *EP*.

Optegnelserne rummer ingen datering. I det overleverede ms. er håndskriften sirlig uden mange rettelser, hvilket for hovedparten kan forklares med, at SK formentlig har haft forlæggene til mottoerne ved sin side; det kan dog også tænkes, at ms. er en renskrift. På nær to linjer mangler 'prosa'-delen, der muligvis kunne have fortalt noget om tilblivelsesprocessen. Som indirekte dateringskilde bidrager samlet set mottoerne (jf. nedenfor), indholdet af den samlede tekst og fortolkningen heraf.

Som nævnt har Barfod anbragt Papir 305 som indledning til de efterladte papirer fra perioden 1833-38. Barfod forsyner optegnelserne med følgende note oven over teksten:

Paa tre Ark fint Postpapir, smaat Oktav med Guldsnit, synes den Afdøde i *Sommeren 1838, efter Fødselsdagen i Maj men inden Faderens Dødsfald i August*, i korte Træk at have villet samle Summen af sit Livs Historie indtil Myndighedsalderen. Men kun for det sidste Afsnits Vedkommende er denne Tanke – om vi ellers have forstaaet ham ret – gennemført udover det Motto, hvormed, som det sees, ogsaa hvert af de to andre Afsnit er indledet.^{*}

For det første gives her en beskrivelse af manuskriptets oprindelige format: »tre Ark fint Postpapir, smaat Oktav med Guldsnit«, men ingen nærmere oplysning om, hvor eller på hvilke ark de forskellige optegnelser var placeret. For det andet gives et bud på en datering. Som det fremgår, var Barfod af den overbevisning, at optegnelserne blev skrevet mellem den 5. maj 1838, da SK fyldte 25 år, og den 9. aug. samme år, da hans far døde 81 år gammel. I Papir 305:3 er SKs overskrift netop »25 Aar gl.« (*SKS* 27, 291,10), og Barfod tolker indholdet som et udkast til en samtidig refleksion over SKs hidtidige liv.^{*}

Udgiverne af *Pap.* har anbragt optegnelserne sidst i et afsnit med en samling løse papirer under dateringen 1838 (jf. *Pap.* bd. II, s. 268-271). Det er uvist, om der er en tanke med at placere optegnelserne til sidst i gruppen fra 1838 og dermed også efter en optegnelse, hvis yngste datering er »d. 17 Dec. 38« (jf. Papir 259 i *SKS* 27, 215,26); under alle omstændigheder omtales de i 1918 af *Pap.*-udgiveren P.A. Heiberg som optegnelser fra 1839.^{*}

Før 1949 kredsede diskussionen om tidspunktet for optegnelsernes tidligst mulige affattelse hovedsageligt om årene 1838-40.^{*} I 1949 blev det imidlertid slået fast, at *terminus post quem* umuligt kunne være før 1839. Det var den danske professor i filosofi, Frithiof Brandt, der påviste, at mottoet af Shakespeare i Papir 305:3 er citeret efter Ernest Ortlepps tyske oversættelse af Shakespears dramatiske værker. En oversættelse i otte bind, der udkom i årene 1838-39.^{*} Hidtil var opfattelsen, at bind tre, der rummer *König Lear*, hvorfra SK citerer, ligesom de to første bind udkom i 1838. En forklaring på misforståelsen kan være, at udgivelsesåret for Ortlepps oversættelse i auktionsprotokollen over SKs bøger, der blev udarbejdet efter hans død, blot er anført som 1838 tilsyneladende gældende for alle otte bind.^{*} Imidlertid udkom bind tre først i begyndelsen af maj 1839.^{*}

Det kan altså slutes, at optegnelsernes nedskrivningstidspunkt ikke har været i umiddelbar forlængelse af SKs 25 års fødselsdag, ej heller i umiddelbar forlængelse af hans fars dødsdag. I tiden efter Brandts artikel kredsede forskningen om årene 1839-40 som tidspunktet for affattelsen.^{*}

Mest indgående har lektor Poul Behrendt dog for nylig arbejdet med Papir 305. Han søgte således i 2003 at rekonstruere manuskriptets oprindelige udseende, bl.a. på baggrund af røntgenfotoafregning af vandmærkerne i det overleverede materiale, og gav i den forbindelse et bud på placeringen af de respektive

optegnelser i Papir 305.* Han argumenterer yderligere for, at det tidligste tidspunkt for optegnelsernes affattelse ikke er 1839-40, men må være sidste halvdel af 1843.* Argumentationen tager afsæt i eksistensen af journaloptegnelse JJ:147, der i sin fulde længde lyder:

Jeg kunde maaskee reproducere min Barndoms Tragoedie, den forfærdelige, hemmelige Forklaring af det Religieuse som bange Ahnelse spillede mig i Haanden som min Phantasie udhamrede, min Forargelse paa det Religieuse i en Novelle kaldet: den gaadefulde Familie. Der skulde begyndes aldeles patriarchalsk idyllisk, saa Ingen ahnede det før pludselig hiint Ord lød ind deri og forklarede Alt til Forfærdelse.*

Journaloptegnelsen er udateret, men er formodentlig nedskrevet i efteråret 1843 (jf. SKS K18, 212). Behrendt udelukker, at SK ville ytre ønske om at skrive om »den gaadefulde Familie«, såfremt han allerede havde skrevet optegnelserne i Papir 305.*

I SKS 27 har udgiverne placeret Papir 305 som første papir i perioden 1843-52 med en åben datering til 1843-45. Antagelsen om, at SK ikke ville have skrevet JJ:147, såfremt Papir 305 allerede eksisterede, forekommer rigtig. Ydermere vurderes det, at optegnelserne i Papir 305 ikke udelukkende er en selvbiografisk refleksion, men en selvbiografisk refleksion, som den kunne være udført af et af SKs pseudonymer. Forholdet mellem biografi og fiktion synes ikke at være skilleligt her.

Den senest mulige datering er sat til jan. 1845, idet der kan være et sammenfald mellem »Jordrystelsen« og de såkaldte indskudsstykker, SK forfattede til tredje del af *Stadier paa Livets Vei* (1845), dvs. det psykologiske eksperiment »'Skyldig?' - 'Ikke-Skyldig?'«. De seks indskudsstykker kan dårligt læses uden skelen til SKs levnedsløb og i alt væsentligt forholdet til hans far, lige som »'Skyldig?' - 'Ikke-Skyldig?'« samlet set ikke giver mening uden at medlæse SKs forhold til sin tidligere forlovede Regine Olsen.

Indskudsstykkerne har alle forlæg i journalen JJ; forlæg, der er blevet skrevet mellem marts 1843 og aug. 1844. Mss. til indskudsstykkerne er udaterede, men de er formentlig udarbejdet i løbet af dec. 1844 og jan. 1845, hvor det samlede ms. til bogen lå færdigt i marts 1845.

På den baggrund er »Jordrystelsen« formentlig nedskrevet på et tidspunkt mellem efteråret 1843 og jan. 1845.